

Heydər Əliyev irsində təhsildə milliliyin nəzərə alınması**Şöbə Firdovsi qızı Mustafayeva***Bakı Qızlar Universitetinin magistrantı***E-mail:** sholamustafayeva27@gmail.com**Rəyçilər:** ped.ü.f. d., dos. F.M. Allahverdiyeva,
ped.ü.f. d., dos. P.M. Həsənova**Açar sözlər:** millilik prinsipi, Heydər Əliyev irsi, milli dövlətçilik, ümumbəşəri və dini dəyərlər**Ключовые слова:** принцип национализма, наследие Гейдара Алиева, национальная государственность**Key words:** principle of nationality Heydar Aliyev heritage statehood, national moral and human values religious values

Respublikamız müstəqillik əldə etdikdən sonra bütün sahələrdə olduğu kimi, təhsildə də yeniliklər əldə olunmuşdur. Tarixi təcrübə göstərir ki, cəmiyyətin inkişafında gənc nəslin təhsilinin rolu əvəzsizdir. Bu gün gənc nəsle verilən təhsil sabahkı elmin, mədəniyyətin, sosial tərəqqinin əsasını təşkil edəcəkdir. Ölkə prezidenti cənab İlham Əliyevin təsdiq etdiyi Milli Dövlət Strategiyasında deyildiyi kimi:

— məsuliyyətini dərk edən, demokratiya prinsiplərinə və xalqın milli ənənələrinə, insan hüquq və azadlıqlarına hörmət edən, azərbaycançılıq ideyalarına sadıq olan, müstəqil və yaradıcı düşünən vətəndaş və şəxsiyyət yetişdirmək;

— milli-mənəvi və ümumbəşəri dəyərləri qoruyan və inkişaf etdirən, geniş dünyagörüşünə malik olan, təşəbbüsləri və yenilikləri qiymətləndirməyi bacaran kadrlar hazırlamaq... müasir təhsilin başlıca vəzifələrindəndir.

Təhsilin prinsipləri təhsil-tərbiyənin məqsədləri ilə müəyyən olunur və tarixi xarakter daşıyır. Onun əsas vəzifələrindən biri intellektual səviyyə ilə yanaşı, həm də insanın sosial və mənəvi inkişafına təkan verməkdir. Müasir təhsilin əsas problemlərindən biri təhsilin inkişaf-etdirici və tərbiyəedici mahiyyətini dəyərləndirməkdir. Belə ki, müasir təhsil konsepsiyasında sərbəst düşüncə tərzinə malik, müstəqil, azad, demokratik baxışlı Azərbaycan vətəndaşlarının milli ruhda tərbiyəsi mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Xalqımızın böyük oğlu, ulu öndər Heydər Əliyevin Azərbaycan xalqı üçün qoyub getdiyi qiymətli irs mənəvi tərbiyəni, eləcə də milli mənəviyyatımızı zənginləşdirə biləcək dəyərli mənbədir. Prof. Ə. Ağayev haqlı olaraq belə bir qənaətə gəlirdi ki: “Heydər Əliyev cənablarının çıxışları, nitqləri və məruzələrində irəli sürülən tərbiyəvi baxımdan qiymətli fikirlər tərbiyə işinin həm məzmununu, həm də həyata keçirilmə yollarını müəyyənləşdirir, milli tərbiyə konsepsiyasının müddəalarını ortaya qoyur” (1, s. 205). Doğrudan da, Heydər Əliyev irsi ilə tanış olan hər kəs burada müstəqil Azərbaycanın inkişaf edib dünyada tanınması yollarını görə bilər. Ulu öndər cəmiyyətin gələcək tərəqqisini gənclərimizin mükəmməl təhsil almasında görürdü. O, deyirdi: “Cəmiyyətin gələcək tərəqqisi bir çox cəhətdən indi gənclərimizə nəyi və necə öyrətməyimizdən asılı olacaqdır. Əlbəttə, bu da təhsil sistemimizin qabaqcıl dünya dövlətlərinin təhsil sistemində inteqrasiyası, təhsilin modernləşdirilməsi yolu ilə həyata keçə bilər. Müstəqil dövlətimizi möhkəmləndirmək üçün müasir gəncliyə elmi-texniki biliklər vermək, praktik vərdislər mənimsətmək bacarıqları ilə yanaşı, milli-mənəvi dəyərlərə malik olmaq, milli xüsusiyyətlərinə hörmətlə yanaşmaq kimi hisslər də aşılamaq lazımdır. Ulu Öndər dönə-dönə bildirirdi ki, gənclərimiz milli ruhda tərbiyə olunmalıdır, milli-mənəvi dəyərlərimiz əsasında tərbiyələnməlidir, tariximizi, dilimizi, milli ənənələrimizi, milli dəyərlərimizi yaxşı bil-

məlidir. Mənəviyyat olmayan yerdə heç bir şey ola bilməz... Bu gün mənəvi tərbiyə bəlkə də keçmiş illərdən daha çox lazımdır (2, s. 357-358).

Hər bir xalqın özünü təsdiqi üçün onun müstəqilliyini, azad, demokratik bir mühitdə yaşamasını təsdiq və təmin edə biləcək güclü dövləti, bu dövlətin rəmzi olan atributları, onun fəaliyyətini tənzimləyəcək Əsas Qanunu, dili, dini dəyərləri olmalıdır. Yalnız güclü, qüdrətli dövlət xalqın azad yaşamasının təminatçısı ola bilər, xalqını maddi və mənəvi sərvətlərinin əsl sahibi edə bilər, onun dilini, milli-mənəvi dəyərlərini yaşada bilər. Məhz belə bir azad, demokratik bir dövlətin qurucusu olan Heydər Əliyev hər bir Azərbaycan gəncinə bildirirdi: "Hər bir Azərbaycan genci öz həyat yolunu müstəqil Azərbaycan Respublikasının gələcək yolu kimi qəbul etməlidir. Gənclərin əsas vəzifəsi özünü Azərbaycan respublikasının yaşamasına və əbədi olmasına həsr etməkdən ibarət olmalıdır. Vətəninə, torpağına, dövlətinə, müstəqil Azərbaycanı qorumaq öz ata-anasını qorumaq deməkdir, evini qorumaq deməkdir" (3, s. 15).

Dövlətçilik, milli müstəqillik, ana dilinin mövqelərinin möhkəmləndirilməsi, dini və milli dəyərlərə hörmət, milli sərvətləri qorumaq kimi məsələlər Heydər Əliyev irsində azərbaycançılıq prinsiplərinin əsasını təşkil edir. O bildirirdi: "Keçmiş dövrlərdə, keçmiş əsrlərdə Azərbaycanın dövlətləri daha da geniş ərazidə olmuşlar. İndi bizim Azərbaycandan savayı, dünyanın çox ölkələrində azərbaycanlılar yaşayır. Onlar da azərbaycanlıdırlar, onlarda da azərbaycançılıq hissləri yaşamalıdır" (5, s. 360).

Ümummillə Liderimiz qarşıya belə bir vəzifə qoyurdu ki, öz milli və mənəvi kökünə sadıq olan hər bir gənc, həm də ümumbəşəri, dünyəvi dəyərlərdən səmərəli istifadə etməyi, onları öz mənəvi dəyərlərimizə birləşdirərək xalqımızın mənəviyyatını daha da zənginləşdirməyi bacarmalıdır. O, məsələnin ikinci tərəfini də açaraq qeyd edirdi ki, milli-mənəvi dəyərlərimizin dünyaya inteqrasiyası həm də ümumbəşəri dəyərlərə öz töhfəsini verə bilər.

Ulu Öndər Heydər Əliyev dövlətçilik atributlarını Azərbaycan milli ideologiyasının tərkib hissələrindən biri kimi dəyərləndirərək bildirirdi ki: "Mən hesab edirəm ki, məktəblərdə Azərbaycanın müstəqilliyinin atributları yaxşı təbliğ olunmalıdır. Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini təmsil edən Azərbaycanın bayrağına münasibət, onun müqəddəsliyinə hörmət hər bir uşaqda, yeniyetmədə daxilən olmalıdır. Azərbaycanın bayrağı sadəcə bayraq deyil, o, bizim dövlətçiliyimizin, müstəqilliyimizin rəmzidir" (5, s. 22). O, bu fikirləri Əsas Qanun, gerb, himn haqqında da demişdir. Bu fikirlərlə kifayətlənməyərək Ulu Öndər "Azərbaycan Respublikası dövlət atributları işinin gücləndirilməsi haqqında" 13mart 1998-ci il tarixli sərəncamı ilə Dövlət bayrağının, Dövlət gerbinin, Dövlət himninin ölkə vətəndaşlarına, o cümlədən məktəblilərə öyrədilməsini ön plana çəkmişdir. Məhz bu sərəncamdan sonra "Azərbaycan Respublikasının dövlət rəmzləri" adlı ilk əsər nəşr olunur. Kitabda ilk dəfə müstəqil Azərbaycanın dövlət rəmzlərinin yaradılması tarixi sistemli işlənir, milli rəmzlərin bərpası və qəbulu uğrunda H.Əliyevin rolu qeyd olunur, dövlət atributlarının mənası elmi şəkildə araşdırılır.

Hazırda Azərbaycan bir çox sahələrdə olduğu kimi, təhsil sahəsində də nailiyyətlər qazanır. Bu proses həm də Azərbaycan mənəviyyatını zənginləşdirməklə yanaşı, milli-mənəvi dəyərlərimizə daha çox bağlı olmağı tələb edir. Heydər Əliyevin irsində təhsilin məzmununun müstəqil Azərbaycanın dövlətçiliyi prinsipləri əsasında qurulması ideyasının ön planda durmasını görə bilərik. Düzdür, Heydər Əliyev xalqımızın mənəviyyatının zənginləşdirilməsinin bir yolu kimi ümumbəşəri və dünyəvi dəyərlərdən səmərəli istifadə etməklə, onları öz mənəvi dəyərlərimizə sintez etməkdə görürdü və bunu gələcək üçün strateji yol hesab edirdi. Lakin ulu öndər təhsilin məzmunca milli ideologiyaya uyğun, müstəqillik prinsiplərinə müvafiq qurulmasını dönə-dönə bildirirdi.

Təhsilin milli zəmində inkişaf etməsini, milli kadr potensialımızın günü-gündən artmasını tövsiyə edən Ulu Öndər məhz müstəqil dövlətimizin idarə olunmasını və inkişafını yüksək sa-

vada, biliyə, ixtisasa, yüksək elmə malik insanların olmasında, özü də onların cəmiyyətdə çoxluq təşkil etməsində görürdü.

Məqalənin aktuallığı. Məqalədə gənclərin milli ruhda tərbiyə olunması, milli-mənəvi dəyərlərə önəm verilməsi baxımından Ümummilli Lider Heydər Əliyevin vaxtilə irəli sürdüyü fikirlərin aktuallığı elmi-nəzəri cəhətdən dəyərləndirilir.

Məqalənin elmi yeniliyi. Ulu Öndər Heydər Əliyevin müasir təhsillə bağlı qəbul etdiyi qərar və sərəncamlar bu gün də bu sahənin inkişafına təsir göstərir, onun dünya təhsil sisteminə inteqrasiya olunmasına öz töhfələrini verir. Məqalədə belə bir yeniləşmə prosesinə qoşulma elmi-pedaqoji aspekt-dən əsaslandırılır.

Məqalənin praktik əhəmiyyəti və tətbiqi. Məqalədə qaldırılan problemlər müasir təhsil təcrübəsində əhəmiyyət kəsb edə bilər, irəli sürülən müddəaların praktik baxımdan tətbiqi məsləhətdir.

Ədəbiyyat

1. Ağayev Ə.Ə. Seçilmiş pedaqoji əsərləri. Bakı, Mütərcim, 2011.
2. "Azərbaycan müəllimi" qəz., 1997, 4 sentyabr.
3. Əliyev H. Müstəqilliyimiz əbədidir / Çıxışlar, nitqlər, bəyanatlar, müsahibələr, məktublar, müraciətlər, fərmanlar), Bakı: Azər nəşr, 1998, s. 13-18.
4. Qəndilov S., Cəfərov N., Əhmədov H., Heydər Əliyev Azərbaycan məktəblilərinin gözü ilə, Bakı: Gənclik, 1998.
5. Müstəqil Azərbaycan Respublikası gənclərinin birinci forumunda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin nitqi, "Xalq qəzeti", 1996, 6 fevral.
6. Təhsil millətin gələcəyidir. M.Mərdanov və Ə.Quliyevin redaktəsi ilə, Bakı: Təhsil, 2012.

Ш.Ф. Мустафаева

Учет национальности в образовании в наследии Гейдара Алиева

Резюме

В статье был научно исследован национализм, являющийся главной скалой наследия Гейдара Алиева, в качестве главного аспекта взята интеграция с общечеловеческими ценностями и рекомендовано вновь и вновь пользоваться этим наследием.

S.F. Mustafayeva

Account of nationality in education in Heydar Aliev's heritage

Summary

The article scientifically studied nationalism, which is the main rock of Heydar Aliyev's legacy, took integration with universal values as the main aspect and recommended to use this heritage again and again.

Redaksiyaya daxil olub: 18.04.2023